

Handreiking; Ervaringsdeskundigheid in een Regionaal Expert Team

Februari 2024

Aanleiding:

BOEG (Bovenregionaal Expertisenetwerk Gelderland) heeft als streven dat ervaringsdeskundigen structureel onderdeel gaan uitmaken van de RET's (Regionaal Expert Team) binnen Gelderland.

Ervaringsdeskundigheid

In het onderzoek van Verwey Jonker staat dat voor een heldere begripsomschrijving van 'ervaringsdeskundigheid' vaak een onderscheid wordt gemaakt tussen ervaring, ervaringskennis en ervaringsdeskundigheid. Ervaringsdeskundigheid begint bij de ervaringen zelf; ervaringen met een beperking, ziekte, handicap, aandoening, ontwrichting, crisis, en het vinden van een nieuw evenwicht. Vervolgens kan hierover kennis ontstaan. Het begint op individueel niveau, met de cliënt of verwant die zelf kennis heeft opgebouwd over zijn of haar situatie. Belangrijk hierbij is dat het niet alleen gaat over ervaring met de beperking, ziekte (etc.) zelf, maar ook over hoe je ermee omgaat. Het gaat hierbij om begrippen als eigen ontwikkeling, ontplooiing, weerbaarheid, veerkracht en herstel. De volgende stap is het met de nodige afstand kijken naar de eigen situatie, hierop reflecteren, en deze verbinden met ervaringskennis van anderen. Herstellen betekent in deze context dat iemand nieuwe betekenis kan geven aan zijn leven en een betekenisvolle rol kan vervullen in de samenleving. Kortom het (leren) leven met een ontwrichtende aandoening, beperking of kwetsbaarheid. Van een afstand kijken naar de eigen situatie, hierop reflecteren, en deze verbinden met ervaringskennis van anderen. Zo ontstaat (algemenere) ervaringskennis. Als mensen hebben geleerd hoe ze die kennis breder kunnen inzetten, in beleid of ondersteuning van anderen, is sprake van ervaringsdeskundigheid¹.

Platform ervaringsdeskundigheid Gelderland

Het is de missie van het platform ervaringsdeskundigheid Gelderland (JongerenNetwerk, Jeugdbescherming Gelderland en TeamED16) om de jeugdhulp te verbeteren en ervaringsdeskundigheid een structureel en gelijkwaardig onderdeel te laten worden van het systeem op uitvoerend niveau. Wij sluiten ons dan ook meer dan graag aan bij elke zoektocht hiernaar.

Wij adviseren om samen te werken met een organisatie die ervaringsdeskundigen opleidt en inzet. Voor de ervaringsdeskundige is het belangrijk om verbonden te zijn met andere ervaringsdeskundigen en super- en intervisie te ontvangen. Van tevoren zijn afspraken te maken voor deelname van een ervaringsdeskundige aan het RET. Denk daarbij ook aan vervanging tijdens ziekte of het eventueel inzetten van ervaringsdeskundigen voor de jongeren.

¹ https://www.verwey-jonker.nl/wp-content/uploads/2023/12/223040_Inzichten-vanuit-theorie-en-praktijk.pdf. Pag. 5

Rol ervaringsdeskundige

De rol als senior ervaringsdeskundige binnen het RET is om als gesprekspartner deel te nemen aan de overleggen. Met respect voor de mening van andere deelnemers en met geduld te handelen en vragen te stellen, vanuit het perspectief van de jongere.

De senior ervaringsdeskundige kan zich verplaatsen in de jeugdige; *hoe zou ik dit vinden?* Daarbij put de ervaringsdeskundige met regelmaat vanuit eigen ervaringen. *Wat vond ik er toen van en heeft het geholpen?* Daaruit komen vaak weer mooie gesprekken op gang die het belang en het recht van de jeugdige behartigen.

Belangrijk is dat de ervaringsdeskundige een vast lid is van het kernteam. Laat de keuze wanneer en hoe bij te dragen dan ook over aan de ervaringsdeskundige. De voorzitter van het RET Foodvalley nodigt altijd expliciet de ED uit met de vraag: *Welke vraag zou jij willen stellen aan de jeugdige en ouders?*

Visie Jeugdhulpregio FoodValley

Jeugdhulpregio FoodValley werkt vanuit de visie 'Ons Verhaal'. Deze visie is in 2019 opgesteld en ligt als werkdocument onder alles wat wij doen. Daarin ligt het accent op het ondersteunen van ouders, normaliseren en zo thuis als mogelijk (Ons Verhaal, 2019). We kiezen vanuit deze visie als RET voor zo thuis mogelijke, perspectief biedende oplossingen waardoor doorstroomvraagstukken minder voorkomen, kinderen niet onnodig worden overgeplaatst én breakdown zo veel als mogelijk wordt voorkomen. We willen en mogen doorbraken realiseren in complexe casussen door maatwerkoplossing en samenwerking na te jagen².

Het Regionaal Expert Team (RET) is een overleg met experts vanuit verschillende jeugdzorgaanbieders. De bedoeling van een Expertteam is dat voor elk kind, ongeacht de complexiteit van de zorgvraag en wachtlijsten bij aanbieders, op korte termijn passende hulp wordt georganiseerd. Dit is geen eenvoudige opgave, maar is wel onze ambitie³. Het RET richt zich op alle complexe vragen waarin verwijzers zoeken naar passende hulp.

De ervaringsdeskundige brengt kennis in het team vanuit ervaringsdeskundigheid. Daarnaast zijn zij ook waardevol in het maken van verbinding tussen het RET en de ouders en jongeren. (RET Foodvalley)

Ervaring met ervaringsdeskundigheid in het RET (voorzitter RET Foodvalley)

De aanwezigheid van een ervaringsdeskundig in het RET FoodValley is van grote waarde gebleken. Wat het RET FoodValley geleerd heeft is, dat de manier van vragen stellen herkenning oproept van de jeugdige en/of ouder. Daardoor ontstaat er vertrouwen en wordt het advies van het RET veelal gedragen door de jeugdige en/of ouder. Wanneer een RET een ervaringsdeskundige toe wil voegen is het belangrijk dat er borging vanuit de moederorganisatie van de ervaringsdeskundige is (denk aan intervisie en supervisie).

² https://www.jeugdfv.nl/fileadmin/jeugd_foodvalley/Bijlage_2_-_2023HandboekRET_.pdf, Pag. 4.

³ <https://www.jeugdfv.nl/professionals/regionaal-expert-team>

Kortom dat een ervaringsdeskundige een team heeft om op terug te vallen. Daarnaast is het belangrijk dat er visie is op ervaringsdeskundigheid en financiële middelen om een pool van ervaringsdeskundigen beschikbaar te maken. Dit alles dient geborgd te worden in een meerjarenplan. In de FoodValley is enthousiasme ontstaan voor ervaringsdeskundigheid, mede omdat onderzoek aantoonde dat dit essentiële waarde heeft. De ervaringsdeskundige is toegevoegd aan het kernteam van het RET en heeft zich bewezen.

Vervolgens zijn de kaders waarbinnen ervaringsdeskundigheid opereert neergezet. Dit heeft mede te maken met het feit dat het nieuw was. Inmiddels is ervaringsdeskundigheid niet iets nieuws meer, maar een bewezen werkwijze. De advisering is om deze kaders vooraf neer te zetten. Dat biedt zowel de eigen organisatie als de ervaringsdeskundige organisatie meer duidelijkheid en zekerheid.

Toevoeging van ervaringsdeskundigheid is van waarde door deel te nemen aan het overleg. Door de professionals te bevragen, door hun eigen ervaringen te delen. Door in gesprek te gaan met de jongeren en hun ouders. Daarin merk je dat er tussen de jongere/ ouders en de ervaringsdeskundigen sneller een klik is. Ze stellen andere vragen en leggen een andere focus. Ze zijn bijv. sterk gericht op de vraag 'waarom het thuis niet gaat', waar de andere zorgaanbieders daar al aan voorbij zijn gegaan. Ze zien de impact van verplaatsen sterker dan wij. (RET Foodvalley)

Ervaring met ervaringsdeskundige in het RET (voorzitter MIJOV)

Het RET-team in de zorgregio Midden IJssel/Oost Veluwe (MIJOV) bestaat uit verschillende disciplines: 3 jeugdzorgaanbieders, 3 GGZ-aanbieders, 3 met expertise van (licht) verstandelijke beperking/kwetsbare doelgroep, 1 vanuit verslavingszorg, en TeamED.

In elke RET-gesprek zitten ouders en bij voorkeur ook jongere (gedeeltelijk) aan tafel. In de praktijk zien we dat vanuit de verschillende achtergronden van de experts aansluiting wordt gezocht bij ouders en jongere. TeamED doet dat op een hele mooie eigen manier. We zien dat zij totaal gericht zijn op de jongere (en ouders) en daarmee direct een klik proberen te realiseren, zonder diagnoses, indicaties, medicatie, problemen etc. op de voorgrond te zetten. Soms schuurt dit met deskundigen die vanuit hun organisatie moeten bepalen of een jongere past binnen het aanbod van hun organisatie. Deze schuring wordt juist door iedereen als positief ervaren, omdat een completer beeld ontstaat van de situatie. En vaak ook veel recht doet aan de complexe vraag waar het RET een antwoord/advies probeert te geven.

Onderzoek

In een onderzoek -uitgevoerd door studenten van Saxion- over ED in het RET in Overijssel staat dat bij de inzet van ervaringsdeskundigheid het belangrijk is, om tijdens de introductie duidelijke informatie te verschaffen over de expertise en hoe deze zal worden gepositioneerd in het team. Tijdens de interviews gaven experts van team IJsselland aan dat ze de introductie fijn hebben ervaren, omdat er vooraf gecommuniceerd is. Ootjers en Breeman (2011) geven aan dat een dialoog tijdens het implementeren van een nieuwe werkwijze leidt tot duidelijkheid en vertrouwen bij medewerkers. Ervaringsdeskundigheid omvat ervaringskennis en de rol van ervaringsdeskundigen en is erkend als aparte kennisbron naast professionele en wetenschappelijke kennis.

Ervaringsdeskundigen interpreteren situaties op een unieke manier en kunnen waardevolle conclusies trekken. Zo bleek uit de interviews dat iedereen het werken met de ervaringsdeskundige waardevol vindt om het cliëntperspectief te belichten. De ervaringsdeskundige zorgt voor vertraging waardoor de RET-experts extra alert zijn op de behoeften van de cliënt in plaats van direct opzoek te gaan naar oplossingen. Het is belangrijk om ervaringsdeskundigheid te zien als een waardevolle kennisbron.

Aanlooperperiode

Bouw aan vertrouwen, het aangaan van verbinding, uitspreken van verwachtingen over en weer om uiteindelijk te komen tot afspraken met betrekking van de inzet.

Werk -bij voorkeur- samen met een organisatie die ervaringsdeskundigen werft, opleidt en inzet in de (jeugd)hulpverlening. Zij bezitten al heel veel kennis over het inzetten van ervaringsdeskundigen in de praktijk. Ook is er een brede ervaringskennis aanwezig, waaruit geput kan worden, een netwerk van professionals en (beleid)ambtenaren, en voldoende en doorlopende ondersteuning voor de ervaringsdeskundige (al dan niet nog in opleiding) - super- en intervisie.

Pilot

De pilotfase is een gezamenlijke zoektocht naar een nieuwe werkwijze -samenwerking- en vergt een gedegen voorbereiding, praktische afspraken, inwerkperiode en consensus bijvoorbeeld t.a.v. wanneer de pilot als succesvol wordt beschouwd.

Wij adviseren om eerst met elkaar kennis te maken, de rol, positie en verantwoordelijkheden van de ED vast te stellen, de verwachtingen over en weer te duiden, evaluatie momenten af te spreken, evenals de succes indicatoren die tot een (structurele) voortzetting kunnen leiden.

Het is aan te raden om minimaal een jaar -landen, inwerken, onderdeel worden van het team- voor de pilot uit te trekken. De aan- en inleiding, start en einddatum, omschrijving opdracht, functieprofiel, wanneer is het geslaagd, wat te faciliteren en praktische afspraken te maken. Bij voorkeur op max 2 A4.

Deelnemers Platform ervaringsdeskundigheid Gelderland

Coördinatie: Rudi Manhoef
E-mail: rudimanhoef@participatiepartners.nl
Website: <https://www.hetjongerenennetwerk.nl/>

Coördinatie: Steven Siebrand
E-mail: s.siebrand@welzijnlochem.nl
Website: <https://teamed16.nl/>

Coördinatie: Meriam Bourne
E-mail: mbourne@jngld.nl
Website: <https://www.jbgld.nl/>

Voorbeelden functieprofiel ervaringsdeskundige, wat te faciliteren en werkafspraken.

Functieprofiel ervaringsdeskundige

- Een senior ED op HBO denk-, en werkniveau.
- In staat is een zelfstandige (en onafhankelijke?) positie aan te nemen om het jongereperspectief te vertegenwoordigen.
- Persoonlijke ervaring heeft met de jeugdhulpverlening.
- De eigen ontwrichting en herstel heeft doorleefd.
- Daar met professionele afstand naar kan kijken.
- Over kan verhalen c.q. toepassen.
- Kennis heeft van de doelgroep en de drempels die zij tegenkomt.
- Nauw contact heeft met de achterban van collega ervaringsdeskundigen.
- Hierop kan terugvallen voor specifieke ervaringsdeskundigheid.
- Gevoel heeft voor de verhouding tussen jongere en (hulpverlenings)praktijk, en deze graag beter op elkaar wil laten aansluiten.
- Ervaring heeft met het functioneren op en schakelen tussen de verschillende niveaus.
- Structurele ondersteuning ontvangt aan de hand van super- en intervisie.
- Een netwerk heeft en deze verder kan ontwikkelen.
- Communicatief vaardig (goed geformuleerde vragen kunnen stellen, goed kunnen onderbouwen en uitleggen).
- Proactief handelt
- Werkzaam bij een organisatie die ervaringsdeskundigen opleidt, ondersteunt en inzet.

- Bij voorkeur praktijkervaring heeft met het ondersteunen van jongeren.
- Bij voorkeur kennis van het sociaal domein en het zorgveld.
- Bij voorkeur kennis heeft van gemeenten (hoe lopen de hazen, hoe werkt financiering etc.)

Gelijkwaardigheid Het RET draagt er zorg voor dat;

- De ED toegang heeft tot overleggen en informatie die noodzakelijk zijn om het werk uit te voeren.
- De ED een vast aanspreekpersoon heeft.
- De werkzaamheden aansluiten bij de achtergrond van de ED (Jeugdzorg).
- De ED goed wordt ingewerkt.

Wat is nodig en wat te faciliteren?

- Kennismaken en match gesprek met een ervaringsdeskundige.
- SKJ is (nu) vaak niet realistisch. Door te werken met een professionele organisatie zijn de ED's getraind en hebben praktijkervaring.
- De ED kan een vertrouwelijkheidsverklaring ondertekenen.
- Zorgregistratiesysteem en of beschermde omgeving. In kader van gelijkwaardigheid en vertrouwen zouden wij willen bepleiten dat toegankelijk te maken. Mocht dit op bezwaren stuiten dan minimaal volledige toegang tot de dossiers /casussen waar de ED bij betrokken wordt, zodat de ED wel goed geïnformeerd kan werken. Dit kan in een afgeschermd omgeving. Informatie van de aanmelding is het minimale wat de ED nodig heeft.
- Het betreft ... per
- Het betreft 1 vaste ED (met vaste vervanger?)
- De ED wordt meegenomen in alle communicatie.

Concrete afspraken

- Elke ...dag ...van tot ... uur aanwezig (nog af te spreken).
- ED is aanwezig bij het teamoverleg.
- Aanspreekpunt voor de organisatie vanuit het RET is
- Aanspreekpunt voor
- Werkbegeleider vanuit RET is
- Afwijkingen van deze afspraken gelijk ter sprake worden gebracht.